

Sme'Peter

Af Inger Thomsen

Ved motorvejsafkørslerne på E39, Hjørring Nord, vises vej til Bjergby og *Peterspladsen*. Man kører ind i Bjergby og fortsætter ud igen. Efter ca. 400 meter kommer man atter til et Bjergby-byskilt. På venstre hånd ved bygrænsen til denne del af Bjergby findes *Peterspladsen* foran Aktivitetshuset Solhjem.

Peterspladsen er en mindre zoologisk have bestående af mange fugle og dyr inklusive en løve, tiger, giraf, elefant, kænguru og et par pingviner. Dyrene står i samme stilling året rundt, da de er lavet af diverse skrammel og cement af Peter Jensen, bedre kendt som Sme' Peter eller Danmarks-Peter.

En solid, jysk arbejdshest markerer højrefløjens på Peterspladsen (Foto: Hans Nielsen).

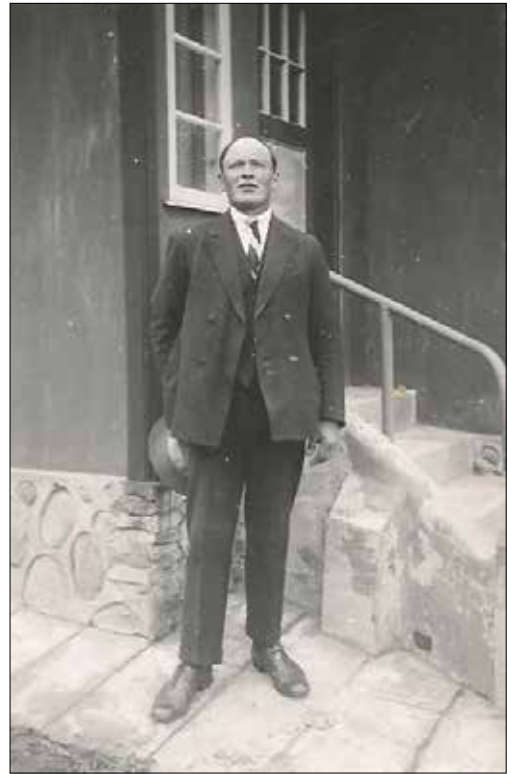
På en græsplæne ved siden af skuer en jysk arbejdshest ud over landskabet. Inde i aktivitetshuset er væggene smykket med talrige malerier og tegninger lavet af Sme' Peter.

Peterspladsen i Bjergby med et myldrende dyreliv (Foto: Daniel Bylund, 2020).

Thomas Peter Jensen alias Danmarks Peter alias Sme' Peter som ung og yngre mand (Privatfoto).

Thomas Peter Jensen blev født i 1898 i Asdal og var sjette barn ud af en søskendeflok på tretten. Alle overlevede fødslen, hvilket var usædvanligt på den tid. Jensenfamilien hørte ikke til de mest privilegerede, og i en ung alder blev Peter sendt ud som hyrdedreng. Han blev siden daglejer, landarbejder, tørvegraver og en dygtig tækkemand.

I sine yngre dage var Peter både en habil skakspiller og en ivrig fodboldspiller. Han var ikke træfsikker, men var i stand til at sparke bolden meget højt og langt, endda så langt at én bold aldrig siden blev fundet! Hans evne til at sparke gav ham tilnavnet Danmarks-Peter. Han var i man-

ge år fast tilskuer til byens fodboldkampe, og om sommeren var hoved dækket af en solskærm bestående af et lommetørklæde med knude i hvert hjørne. Skønt han ofte fandt spillet kedeligt, skortede det ikke på gode råd fra hans side.: »Spil no noen gue luffere, for nær bállu er i luften, så ka' modstajeren intj tage den!«. Det var »intj som i gammel daw«.«.

Da faren døde, var Peter i nogle år bestyrer for moren på deres husmandssted. Hun købte senere et hus i Bjergby, hvor Peter og hans bror, Anton, også boede hos hende. I 1934 byggede Peter selv et hus i Bjergby for den nette sum af kr. 5.000, og

Thomas Peter Jensens mor, Else Marie Jensen (1867-1950), født Jørgensen (Privatfoto).

moren boede en tid hos ham. Der er efter Peters død bygget nyt hus oven på den originale sokkel på Skagen Landevej nr. 78.

Stråtaget til huset hentede Peter hos en nabo og fragtede det hjem på en trillebør. Han fortsatte som landarbejder og tørvegraver og blev på et tidspunkt minkavlør. Det var en lukrativ forretning, og hvis minkburene ikke slog til, tog han kommodekuffer og køkkenskabene i brug.

Peters husholdning var utraditionel, og ikke just indrettet efter hverken moderne eller hygiejniske forskrifter. Frasorteret fisk fra Hirtshals blev leveret i en murer-

balje uden for huset. Først tog Peter fra til eget forbrug, resten blev hakket til minke. En gammel petroleumsmotor, der kunne høres over hele byen, trak hakkeren.

Med sit vendelbosind, sit lune og sin opfindsomhed var Peter en kendt skikkelse ikke blot i Bjergby, men efterhånden vidt omkring i Danmark. Mange måtte stoppe op foran Peters hus for at kigge nærmere på dyrene, få en snak med Peter og, hvis kemien var i orden, blive inviteret ind for at se på de mange malerier og måske få lov til at købe et.

Thomas Peter Jensen og en gæst foran huset på Skagen Landevej (Privatfoto).

Sme' Peter var lykkelig uvidende om gængse maleteknikker såsom perspektiv og størrelsesforhold. Hans viden blev ikke hentet på kunstakademiet eller kurser. Han brugte sin iagttagelsessevne og fantasi og malede tingene, som han selv så dem. Kunstkritikeren Broby Johansen besøgte Peter flittigt med kursister fra Vrå Højskole, og dette blev anledningen til filmen »Naivisten« om Peter og hans værker.

Peter solgte sine malerier og kultegninger, eller gav dem væk alt efter forgodtbefindende. På et tidspunkt solgte han et maleri med et motiv fra Grønland, men da

malingen knap nok var tør, blev aftalen, at billedet kunne hentes et par uger senere. I mellemtiden var Peter blevet enig med sig selv om, at billedet var lidt for bart, og grønlandsmotivet havde ved afhentning fået en række grantræer!

Danmarks Peter i al sin uforfærdethed (Privatfoto).

Nogle af Peters fineste værker er hans kuletegninger. Da det lille hæfte »Bjergby-Mygdal Sygekassers 50-års Jubilæum« udkom, tegnede Peter sygekasseformanden samt diverse bestyrelsesmedlemmer efter de små billeder i hæftet. Sognerådsformanden blev også tegnet, og politimester Høybye blev tegnet efter et billede i Vendsyssel Tidende i anledning af hans 50 års fødselsdag. Men tegningen af Peters mor havde hæderspladsen i hans hjem. Peter havde hele livet stor hengivenhed for sin mor.

Foruden sin store produktion af malerier, fik Peter i tidens løb sin have omdan-

net til en mindre jungle. Da han holdt op som minkavler, fandt han en genial måde at anvende de gamle minkbure på. Han brugte dem som skeletter til dyrene tillige med dele fra gamle redskaber, biler, pandeplader samt skrot og skrammel, som fandtes i rigelige mængder på matriklen. Uden om skelettet trådte til sidst et dyr frem godt hjulpet af flere lag cement, maling, Lieberkinds Dyrleksikon samt et besøg eller to i Aalborg Zoo. Giraffen krævede et stillads, da den var meget høj. Reb, skruer, bolte, brædder, bræddebolte, fældede træer m.m. blev anvendt. Peter købte en stor boremaskine med to håndtag til at bore og skrue stilladset sammen.

Peter Jensen måtte bruge stillads, da giraffen skulle modeleres færdig (Foto: Hans Nielsen).

Sideløbende med sine kunstneriske aktiviteter var Sme' Peter lidt af en opfinder. Bedst huskes hans roeoptager fra 1962, som efter eget udsagn var flikket sam-

men af noget gammelt jern, en kasseret bil, en hesterive og nogle pandeplader. Imponerende var den, men desværre uanvendelig. Kartoffeloptageren led samme skæbne. Den krævede stærk blæst og helst orkan for at virke. Dele af disse maskiner blev anvendt som indmad til dyrene.

Andre finurlige opfindelser var brugbare, men næppe egnet til masseproduktion. For eksempel kan nævnes hans hjemmelavede brusebad. På loftet blev en balje fyldt med varmt vand. Vandet blev ledt via en slange ned til den lille brusekabine, han havde bygget i bryggerset. Siderne bestod af tre gamle døre og muligvis en fjerde, så der kunne lukkes. Under alle omstændigheder var pladsen trang, da Peter ikke hørte til de mindste. Gulvet var gravet ud, og vandet forsvandt således af sig selv ned i jorden. Denne løsning var sandsynligvis uden fare for oversvømmelse, da et brusebad næppe hørte til Peters daglige rutine.

Sæder fra de gamle biler blev genbrugt som stuemøbler. Ure blev opkøbt på løøreauktion og bygget ind i kasser for derefter at kaldes Bornholmerure.

Løven, dyrenes konge, poserer foran Solhjem (Foto: Hans Nielsen).

I hvert fald én opfindelse var vellykket. En kasseret bil kunne trække en sav ved hjælp af en rem og en sten på speederen.

Peter og hans familie havde mange sorger at bære på.

I 1912 hængte Peters søster, Kristine, sig. Hun blev 22 år, var ugift, men efterlod sig en datter. Moren udtalte, at datteren i flere år led af »humørsyge«, var meget melankolsk og havde truet med at tage livet af sig.

En anden søster, Johanne Marie, havde også et skrøbeligt sind, og efter otte år på institution døde hun af tuberkulose i 1918. Hun blev 26 år, var ugift og havde ingen børn.

I maj 1919 hængte Peters 57-årige far, Martin Jensen, sig. I henhold til Peters mor havde han ikke følt sig rask de sidste fjorten dage, men at han skulle tage livet af sig selv, kom som en stor overraskelse for hende, da han i forbindelse med Kristines selvmord havde udtalt, at hun måtte have været sindssyg i handlingsøjeblikket. Til fagedprotokollen oplyste hun desuden, at der i hendes mands slægt fandtes flere tilfælde af sindssyge.

I 1922 døde Peters bror Niels efter kun en uge på sindssygehospitalet ved Aarhus. Han blev erklæret sindssyg, men en uvildig læge, der siden læste hans journal, mente, at forvirringen og symptomerne tydede på, at han var død af blodforgiftning. Han blev kun 19 år.

De andre søskende blev velfungerende og selvforsørgende på hver deres måde.

To af Peters søskende udvandrede til USA. Både Peter og flere af hans søskende var ugifte og efterlod ingen børn.

Peters mor døde en naturlig død 83 år gammel i 1950 på De Gamles Hjem i Brønderslev.

Okapien lever i regnskoven i det centrale Afrika, men et enkelt eksemplar kan også træffes i Bjergby, her med en kamel som makker (Foto: Hans Nielsen).

Skråt over for Sme' Peter boede mekaniker Erhardt Nielsen, som havde et autoværksted. Peter skrædede ofte over vejen for at få en snak med Erhardt og de mange kunder. Her delte han gavmildt sin mening om alt og alle og kommenterede gerne både stort og småt. Det skete, at han blev fornærmet over et eller andet. Så blev han på sin egen side af vejen, indtil han blev træt af den selvvalgte isolation. Når han begyndte at gå fløjtende frem og tilbage ude på vejen for til sidst at sætte sig på en vejsten, var det tegn på, at han var klar til at tage Erhardt til nåde. Han blev vinket over vejen, og alt var igen ved det gamle. Af ukendte årsager kaldte han Erhardt for »Filitikus«.

Finn og Keld fortæller

Erhardts to sønner, Finn og Keld, er vokset op med Peter som genbo og har fra en tidlig alder haft rig lejlighed til at studere hans gøren og laden og syn på tilværelsen. De har mange gode og sjove minder, som de rundhåndet deler ud af. De sad så at

sige på første parket. Følgende er et udpluk af deres oplevelser og iagttagelser:

Hver morgen satte Peter et stort lerfad ud til vejen, som mælkeemanden kunne levere dagens ration af mælk i. Peters rengøring var som nævnt kun nødtørftig, og vognmandens hund så ofte sit snit til at slikke gårsdagens rester i sig, inden mælkeemanden kom. Når fadet var blevet fyldt på ny, hentede Peter det og drak med velbehag af fadet på vej ind i huset.

To af Peters yndlingsretter var »fløjlsgrød« lavet af en citronsovand og rødgrød lavet på en hindbærsodavand.

En dag kom Peter gående med en stor plade chokolade i hånden. Han mødte en nabo på sin vej og spurgte vedkommende, om ikke han kunne tænke sig et stykke chokolade. Det kunne naboen. »Så ka' du gå hen til købmanden og købe en plade!« var Peters svar.

Peter var dog langt fra nærig, og når han besøgte en børnerig familie, som ikke havde penge til stort set andet end de daglige fornødenheder, medbragte han gerne en stor pose wienerbrød fra bageren. Han nød at se børnene guffe i sig med god appetit.

Da han fik indlagt centralvarme, ville han ikke have skjulte rør. De blev lagt langs gulvet, også foran dørtrinene, hvor man alligevel skulle løfte fødderne.

Engang kom Peter over til Erhardt med et billede, som han meget gerne ville have en ærlig kritik af. Erhardt mente, at det måske var en fejl, at haren i baggrunden

og koen i forgrunden var nogenlunde lige store. »Du ka' jo prøve om do ka' lave det bedre!« gav Peter igen. Det var Peters mening om den ærlige kritik.

Hvis det passede ham, kunne Peter godt tage imod råd fra Erhardt. En dag skulle han med rutebil til Brønderslev, og da han var i god tid, smuttede han lige over vejen først. Erhardt sagde kort og godt til Peter, at han ikke kunne rejse nogen steder i det tøj, han var iført. Peter tog det pænt og traskede straks hjem og skiftede – eller tog måske et lidt pænere lag ovenover. Han gik ind for lag på lag, længe inden det blev moderne. Da han kom tilbage, spurgte han: »Er manden nu god nok?«

Var Erhardt og Peter blevet uvenner lød det fra Peter: »Den bette pjalt vil ikke andet end krig!«

Var bukserne blevet for små, syede Peter en kile i bagpå, uden hensyn til om det var en rest af blomstret, ternet eller ensfarvet stof, han fandt. Hans fodbeklædning om sommeren var et par støvler, som han havde klippet skafterne af.

Efter mange, mange timer og to mislykkede forsøg fik Peter endelig kørekort. Den første kørelærer var utilfreds over, at Peter hev og sled i gearstangen, så det knagede og bragede. »En ny gearkasse er DYR!«, klagede han. Peter besluttede omsider at skifte kørelærer, heldigvis passede kemien bedre med nummer to, og endelig lykkedes det at få kørekort.

Peters første bil var en Hillman med rattet i højre side. Når han skulle ind i sin egen indkørsel, holdt han først ind til højre på vejen, stod ud af bilen, kiggede sig grun-

Elefanten har en imponerende udsigt over Bjergby, men trænger snart til en kalfatring (Foto: Hans Nielsen).

digt i hver retning, og hvis kysten var klar, steg han igen ind i bilen og gav den fuld gas over vejen og ind i indkørslen. Det var nogenlunde samme procedure, når han skulle ud på vejen. Først skulle han forvise sig om, at der ikke kom biler. Derefter satte han sig ind i bilen og bakkede ud på vejen og skrabede stort set hver gang bilen mod den udvendige vandhane. Selvom bilen var smurt ind i et tykt lag beskyttende paraffinolie, måtte han ofte over til Erhardt efter en slat sort maling til at reparere skaderne med.

Kom han til en jernbaneoverskæring, steg han ud af bilen for at se, om der kom tog.

Peter Jensens gravsten blev flyttet til Solhjem, da gravstedet på Hjørring kirkegård blev nedlagt.

Peters sidste bil var en Anglia, som havde set bedre dage, men Peter mente, den var i fin stand. En dag blev han stoppet af politiet, og betjenten opdagede, at der var et hul i bunden under gulvmåtten. »Hvad er det?«, spurgte betjenten. »Så vidt a kasse, er det Skawisvej«, svarede Peter. Bilen blev kasseret, og derefter brugte han den til at trække saven.

Peter blev engang spurgt, om han ville tegne en livsforsikring. Sådant en havde han allerede, svarede han. Da han blev spurgt, hvor han var forsikret, pegede han mod himlen.

Peter havde en del ordsprog. Når noget gik galt (for andre), hed det: »Alle katte får revet skind!« Hvis noget gik for langsomt: »La' lonni ta' tonni«.

Dovenskab: »Man tager ingen harer med den hund, der skal bæres i marken!« »Der kommer ingenting i den sovende ulvs mund!«

Hans mening om verden i almindelighed: »Alle herre ville være, men ingen ville på sækken bære!« Han vendte ofte om og gik, når den var affyret.

Efter Peters død blev hans mange dyr flyttet til plænen foran alderdomshjemmet Solhjem i Bjergby. De er gennem årene blevet vedligeholdt og flittigt besøgt. Alderdomshjemmet blev nedlagt for mange år siden, og efter længe at have stået tomt genopstod det som aktivitetshus der, som navnet antyder, huser mange aktiviteter, blandt andet fungerer det som Bed and Breakfast. Huset og haven er et besøg værd, både for at gå rundt mellem dyrene på »Peterspladsen« og for at kigge på de mange tegninger og malerier, der hænger

indenfor. Skønt Peters kunst ikke er verdenskendt, er der guldkorn imellem, især er »Da bønder gjorde til hove« et fantastisk og detaljeret maleri, som med rette kan kaldes et kunstværk. I aktivitetshuset findes ligeledes meget mere information om Peter. Der holdes flere arrangementer om året, hvor der er fri adgang.

Sme' Peter gjorde ikke megen væsen af sig, men hans malerier og dyr har i årenes løb været omtalt i både aviser og ugeblade. At han efter sin død ville blive genstand for så megen interesse, har han næppe kunnet forestille sig. Et af hans

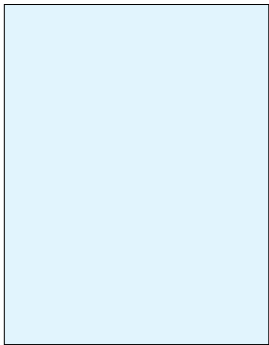
ordsprog var: »Profeten er sjældent elsket i sit eget land«!

Peter T. Jensen døde i 1985 og er begravet på Hjørring Kirkegård.

På »Peterspladsen.dk« på internettet findes mere information og billeder samt filmen »Naivisten«. Der findes yderligere en film om Peter på Lokalhistorisk Arkiv i Bjergby.

Artiklen er baseret på fortællinger leveret af Brødrene Preben og Børge Lind Thomsen (bagerst) samt Finn Nielsen, Britta Jensen og Keld Nielsen (forrest) (Privatfoto).

Inger Thomsen